

Sygn. akt I CSK 637/09

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 października 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marian Kocon (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

SSN Marek Sychowicz

w sprawie z powództwa Jana T., Marii K.,
Gabryeli T., Artura T., Michała T., Tomasza T. i Pawła T.
przeciwko Skarbowi Państwa: Archiwum Państwowemu w K. i Naczelnemu
Dyrektorowi Archiwów Państwowych
o ustalenie,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 29 października 2010 r.,
skargi kasacyjnej pozwanego Skarbu Państwa
od wyroku Sądu Okręgowego w W.
z dnia 19 maja 2009 r.,

**oddala skargę kasacyjną; zasądza od Skarbu Państwa
- Archiwum Państwowego w K. na rzecz powodów kwotę
1.800 zł (jeden tysiąc osiemset) tytułem kosztów postępowania
kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 19 maja 2009 r. oddalił apelację pozwanego Skarbu Państwa – Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych oraz Archiwum Państwowego w K. od wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 13 października 2008 r., którym ustalono, że znajdujące się w posiadaniu Archiwum Państwowego w K. Oddział I materiały archiwalne, przejęte z D. przy okazji przeprowadzenia reformy rolnej, bliżej określone w piśmie z dnia 22 lutego 2005 r., stanowią własność powodów. Sąd ustalił, że w momencie przejścia tych materiałów, wraz z całą zawartością pałacu w D., były one własnością Artura T., poprzednika prawnego powodów. Na gruncie tego ustalenia wyraził stanowisko, że materiały te nie podlegały przepisom dekretu o reformie rolnej, i że Skarb Państwa nie nabył ich własności.

Skarga kasacyjna pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego – oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. – zawiera zarzut naruszenia art. 227, 328§2 k.p.c., art. 7, 16 dekretu z dnia 8 lutego 1919 r. o organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwalijskimi (Dz. Praw. Nr 14, poz. 182), §3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 1952 r. w sprawie państwowego zasobu archiwalnego (Dz. U. Nr 24, poz. 165), §312, 314 i 326 kodeksu cywilnego austriackiego, art. 2, 6 dekretu z 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. Nr 4, poz. 17; jedn. tekst: Dz. U. 1945, Nr 3, poz. 13), art. 52 dekretu z dnia 11 października 1946 r. – Prawo rzeczowe (Dz. U. Nr 57, poz. 319), a także art. 189 k.p.c., i zmierza do uchylenia tego wyroku oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Strona powodowa, wbrew odmiennemu stanowisku skarżącego, ma interes prawny w ustaleniu prawidłowej sytuacji prawnej określonych w pozwie archiwaliów. Stosownie bowiem do treści art. 189 k.p.c. strona powodowa może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa także wówczas, gdy ma interes prawny w ustaleniu, czy jej poprzednik prawny utracił tytuł własności tych archiwaliów czy też nie. Oczywiście niepewność taka musi być obiektywna, nie tylko subiektywna, na co zwraca uwagę literatura prawnicza. Obiektywność taka zachodzi wówczas, gdy jest rezultatem rozumnej

oceny sytuacji, tak jak to jest w niniejszej sprawie, w której pozwana twierdzi, że tytuł ten poprzednik prawny strony powodowej utracił.

Niepodobna podzielić zarzutu pogwałcenia przez Sąd Okręgowy art. 7, 16 dekretu z dnia 8 lutego 1919 r. o organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwami oraz §3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 1952 r. w sprawie państwowego zasobu archiwalnego, a to już tylko z tej przyczyny, iż powołane przepisy nie stanowiły, jak chce tego skarżący, podstawy do przejęcia na własność Państwa określonych archiwaliów. W pierwszym z tych aktów zapisano jedynie, w szczególności w art. 16, że wydział archiwów państwowych gromadzi wiadomości dotyczące pozostających bez opieki zabytków archiwalnych, otacza je opieką i włącza, jeśli warunki na to pozwalają, do archiwów państwowych; w razie niemożności dokonania tego przyczynia się do utworzenia odpowiedniej opieki stałej. Z kolei z § 3 rozporządzenia (pomijając rangę tego aktu prawnego) nie wynika, aby zabytki (materiały) archiwalne podlegały przejęciu na własność Państwa.

Bezasadnie też skarżący zarzuca naruszenie art. 52 prawa rzeczowego. Przepis ten bowiem jedynie posiadaczowi w dobrej wierze dawał możliwość nabycia na własność posiadanej rzeczy po upływie trzech lat. Takiej natomiast możliwości nie dawał posiadaczowi ruchomości w złej wierze. Nie sposób zaś z tego przepisu wywieść jakichkolwiek argumentów przemawiających za poglądem, że wskutek przedawnienia gasną roszczenia wynikające z prawa własności albo samo prawo własności, jak również w żadnym razie nie da się uzasadnić twierdzenia, że prawo to z chwilą upływu okresu przedawnienia przechodzi na nabywcę rzeczy w złej wierze.

Na koniec, nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 2 ust. L pkt. e oraz art. 6 dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej przez pominięcie, że przepisy te stanowiły podstawą przejęcia tej części archiwaliów, która dotyczyła majątku przejętego na cele reformy. Stosownie do brzmienia art. 2 ust. L pkt. e dekretu na własność Skarbu Państwa przeszły nieruchomości ziemskie stanowiące własność albo współwłasność osób fizycznych lub prawnych, jeżeli ich rozmiar łączny przekraczał bądź 100 ha powierzchni ogólnej, bądź 50 ha użytków rolnych, a na terenie województw poznańskiego,

pomorskiego i śląskiego - jeśli ich rozmiar łączny przekraczał 100 ha powierzchni ogólnej niezależnie od wielkości użytków rolnych tej powierzchni. Podług zaś art. 6 dekretu Kierownik Resortu Rolnictwa i Reform Rolnych (Minister Rolnictwa i Reform Rolnych) zobligowany był do niezwłocznego objęcia zarządu państwowego nad nieruchomości ziemskimi wymienionymi w art. 2 wraz z budynkami i całym inwentarzem żywym i martwym oraz znajdującymi się na tych nieruchomościach przedsiębiorstwami przemysłu rolnego. Treść obu przytoczonych przepisów pozwala stwierdzić, że poza działaniem dekretu pozostały rzeczy ruchome nie będące składnikami inwentarza żywego i martwego, a także nie wchodzące w skład przedsiębiorstw przemysłu rolnego. Nie podlegały zatem przepisom dekretu o reformie rolnej i nie przechodziły na własność Skarbu Państwa archiwalia przejęte z D. oznaczone jako inwentura ogółu dóbr, inwentura budynków, ogólny inwentarz dóbr d., czy pomiary dóbr, ich szacunki, opisy i dane statystyczne (opisane pod nr: [...]). Sugestia skarżącego, że te materiały były składnikami przedsiębiorstwa przemysłu rolnego nie znajduje oparcia w poczynionych ustaleniach.

Z tych przyczyn orzeczono, jak w wyroku.